

Elektrownie wodne w Gródku i Żurze

– cenne elementy krajobrazu kulturowego Wdeckiego Parku Krajobrazowego

Informacja o książce

W książce tej znajdzie Czytelnik historię budowy oraz eksploatacji aż do czasów współczesnych dwóch perełek krajobrazu kulturowego WPK – elektrowni wodnych w Gródku i Żurze. Te doskonale wkomponowane w krajobraz przyrodniczy dzieła sztuki inżynierskiej posiadają niezwykle bogatą historię, a jednocześnie są dowodem rozwoju polskiej myśli hydrotechnicznej i elektroenergetycznej. Gródecka elektrownia była największą i najnowocześniejszą elektrownią wodną w Polsce do grudnia 1929 r., czyli uruchomienia elektrowni w Żurze. Jej zapora ziemna była pierwszą tego typu budowlą hydrotechniczną zbudowaną w II RP. Z kolei Elektrownia Żur to największa i najnowocześniejsza hydroelektrownia oddana do użytku w dwudziestoleciu międzywojennym w naszym kraju. Zastosowano w niej szereg najnowocześniejszych w ówczesnej Polsce rozwiązań technicznych, np. pierwsze turbiny systemu Kaplana, co szczególnie istotne, użyte po raz pierwszy nie tylko w naszym kraju, ale i w świecie na tak wysoki (15,5-metrowy) spad, pierwszą rozdzielnię napowietrzną, czyli pod gołym niebem, na której liniach po raz pierwszy uruchomiono System Powtórnego Załączania (SPZ) oraz nowatorskie nie tylko w Polsce, ale i w ówczesnej Europie naprawy linii wysokich napięć (60 kV) przeprowadzane pod napięciem.

Z powstaniem i funkcjonowaniem obydwu elektrowni wiążą się nazwiska wielu wybitnych postaci polskich dziejów gospodarczych XX w., np. prof. Gabriela Narutowicza, prof. Karola Pomianowskiego, prof. Alfonsa Hoffmanna, prof. Kazimierza Kopeckiego. Nie wszyscy wiedzą, że w oparciu o Elektrownię Wodną Gródek powstało w 1924 r. jedno z największych przedsięwzięć energetycznych II Rzeczypospolitej pn. Pomorska Elektrownia Krajowa „Gródek” SA, które zapoczątkowało planową elektryfikację Pomorza, tworząc jednocześnie załóżek powojennego Krajowego Systemu Elektroenergetycznego Polski. W ramach jego rozwoju utworzono na początku lat 30. XX w. w Gródku Fabrykę Grzejników Elektrycznych – jedną z największych i najnowocześniejszych nie tylko w ówczesnej Polsce, ale i Europie. Nieprzypadkowo na Światowej Wystawie EXPO’39 w Nowym Jorku, która odbywała się pod hasłem „World of Tomorrow”, spośród 22 ekspozycji prezentowanych przez nasz kraj w dziale elektrotechnicznym, większość stanowiły właśnie produkty gródeckiej

fabryki. Pasjonaci techniki znajdą w tej książce także historię jej powstania i rozwoju.

Mieszkańcy powiatu świeckiego – szczególnie gmin: Osie, Drzycim, Jeżewo, Lniano – będą mieli okazję znaleźć tu fragment chlubnej historii swoich małych ojczyzn, niektórzy także część dziejów własnych rodzin. Być może swoich krewnych znajdą na zamieszczonej w publikacji liście 258 pracowników elektrowni w Gródku i Żurze lub na jednym z ponad 100 archiwalnych zdjęć do książki dołączonych. Aktywni i ciekawi świata turyści – zachętę do podróży, przede wszystkim zwiedzenie opisanych tu zakładów wodno-elektrycznych, wypoczynku nad Zalewem Żurskim, Gródeckim, Wdą i szerszego poznania niezwykłych uroków krajobrazowo-przyrodniczych Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

